

„NE GONDOLJA, HOGY MEGREMEG MAJD A KEZE, HA ÖNÖKRE KERÜL A SOR!”

A kommunizmus áldozatainak emléke

A kommunista diktatúrák áldozatainak emléknapja megtartását az Országgyűlés 2000. június 13-án elfogadott határozata rendelte el. Ennek értelmében minden év február 25-e a kommunizmus áldozatainak emléknapja, mely napon megemlékeznek az áldozatokról a középiskolák oktatási intézményekben.

FMH-INFORMÁCIÓ
LÁZÁR ÁDÁM

Hazánkban először 2001. február 25-én emlékeztek meg a kommunizmus áldozatairól. A kommunizmus áldozatainak emléknapja és a budapesti ünnepségek egy része az egykori ÁVH-székháznál zajlott, csakúgy, mint idén: a Terror Háza Múzeum előtti megemlékezés figyelmeztető és emlékeztető lesz a korszak történéseire és a tanulságok levonására.

Kovács Bélát, a Független Kisgazdapárt főtítkárát 1947-ben ezen a napon a kommunis-tákkal szembeni kiállása miatt a szovjet hatóságok letartóztat-ták és a Szovjetunióba vitték, ahol nyolc évet töltött fogság-ban, először a Gulagon, majd az Állambiztonsági Minisz-terium moszkvai központi börtönében. Kovács főtítkár letartóztatása és fogva tartása volt az első lépés azon az úton, amelynek során a kommunista párt kiiktatta az ellensze-gülőket, és így haladt a totális egypárti diktatúra kiépí-tése felé. Az incidens ezzel a demokrácia és a szabad-ságjogok sem-mibevételének jelképévé vált, amely a kommu-nizmus közel ötte-néves uralmát jellemezte.

A politikus példája lett a párt-állami rezsim áldozataiként számontartott embereknek.

Cserhalmi Dániel: Szibériai Csapda ÁVH regény. Milyen szerencsések az 1960-as évek után születettek, hogy a kötet-ben szereplő néhány kifejezést is el kell magyarázni nekik. Például a csengőfrászt, ami a Rákosi-korszakból származik. A totális állami terror egyik legismertebb következménye volt. Az Államvédelmi Hatóság emberei a gyanúsított személy lakására általában éjjel száll-tak ki. Becsöngették a lakásba. Mivel a feljelentés indoka és célja ismeretlen volt, a házban mindenki hisztérikusan rea-gált a csengő hangjára.

A kötet szerzője, Cserhalmi Dániel környezetvédelmi agrármérnök, az Állatorvos-tudományi Egyetem tanára. A szerző a kötet első sorai-ban kimondja: „Ez a könyv a képzelet szüleménye. A benne szereplő alakok, események és párbeszéddek a szerző képzeleté-nek termékei. Minden élő vagy korábban létezett személyhez vagy eseményhez való hason-lóság a véletlen műve csupán.” A kommunizmus fekete könyve

Az egykori PRO-, majd ÁVO-, majd az ÁVH-székház a budapesti Andrássy út 60. alatt ma a Terror Háza Múzeumnak ad otthont. A kommunizmus áldozatainak emléknapja alkalmából a múze-um előtt tartanak idén megemlékezést. FOTÓ: MW-ARCHIVUM

becslések és levéltári kutatások alapján világszerte körülbelül 100 millióra teszi a kommu-nizmus áldozatainak számát.

Kelet-Közép-Európában az éhínségben, kényszermunka-táborban vagy kivégzések által elhunyt áldozatok száma eléri az egymilliót. De a rendszer áldozata az is, akit börtönbe zártak, vallattak, kínoztak, megbélyegez-tek, akit csoport- vagy vallási hovatartozása miatt üldöztek. Vagyis mindenki, akit a szabad cselekvés és választás lehetőségtől megfosztottak, testileg és lelkileg megnyomorítottak. Szomorú, hogy nekünk még mindig védenünk kell, a név-telenség homályában tartani azokat, akik az ÁVH tagjaiként ezeket a szörnyű bünteteket elkövették. A regény röviden összefoglalva: hogyan lesz egy katonatiszt üldözöből egy üldözéstől rettegő tömeggyil-kos, aki a saját gyilkostársait is lemészárolja félelmében, hogy letartóztatják, még mielőtt Nyugatra menekülhetne. Idé-zet a Szibériai csapda ÁVH regényéből:

„És most mi lesz? – köpött egy kis vért a padlóra a százados. – Engem is megversz, mint a töb-bieket, azután golyót repítesz a fejembe, csak hogy ne legyek kockázat? – kérdezte gúnyosan. Micsoda? – kapta fel a fejét Ver-mes. – Jól hallotta, hadnagy! Csonka elvtárs ugyanis hajlamos ellenséget látni mindenki-ben, de bizonyítani semmit nem tud. Szerinte ugyanis a megérzésekre nem lehet alapozni! Ezért azu-tán a másvilágra küldte Vojteket

és Pálfalvit is. Vermes döbben-ten meredt az ezredesre, akinek arcáról csak dühöt és kétségbe-esést tudott leolvasni. – Annyira rabjává vált a gondolatának, hogy szinte rögeszmésen keres besúgókat és árulókat maga körül. Ne gondolja, hogy meg-remeg majd a keze, ha önökre kerül a sor! – Hagyd ezt abba: dörrent rá Csonka. – Mégis hon-nan tud ennyit Kisnánai rólunk, ha nem közülrünk való?! – Nem tud rólunk semmit! Ez csak a fejedben létezik, amiből úgy látszik, kimosta az értelmet az alkohol.

Csonka nem bírta türtőztetni magát, és szájon vágta Szom-

bathyt, aki csak nem akart elhallgatni. – Pedig ez így van, kár tagadnod. Nincs ezekben a jelentésekben semmi az égvilágon! – De mégis elég, hogy az ÁVH letartóztasson miatta – roskadt le Csonka az egyik székre. Letette a pisztolyt, majd dühösen az asztalra csapott. – Csak tudnám, miért... – emelte fel Csonka a pisztolyt, és lát-szott, a könnyeivel küszködik. Szemében eszelős düh tombolt, és igyekezett a Tokarevet a szá-zados felé fordítani. A pisztoly a másik férfi füle mellett dörrent el, de nem talált. Szombathy megragadta az ezredes csuk-lóját, és igyekezett kicsavarni

a fegyvert a kezéből, amikor újabb lövés dördült. Csonka elborzadva nézett körül. Szom-bathy a hátán feküdt, gyom-rából szökőkútként bugyogott az élénkvörös vér. A konyha másik sarkában Somogyi holt-teste feküdt: a második lövés őt terítette le. Vermes rettegve állt a sarokban, ijedt tekintet-tel meredt az ezredesre. Csonka szomorúan nézett a másik férfirra. – Bocsássanak meg. Mindnyájan – kiabálta bele a világba, és meghűzta a ravaszt. Ahogy Vermes összecsucsklott, Csonka is lerogyott a padlóra. Nem akarta látni a körülötte heverő holttesteket.”

A Szibériai csapda ÁVH regény című könyv egy ezredes életének utolsó napjait foglalja össze, aki annyira retteg az ÁVH terrorjától, hogy hét „elvtársát” gyilkolta meg néhány nap alatt.

A szerző azért is külön el-ismerést érdemel, mert olyan évekről ír, amikor még nem is élt. Nagyon sok anyagot azért is nehéz feltárni, mert az ÁVH és azután az egyéb állambizton-sági szervezetek sok bizonyító dokumentumot eltüntettek. Cserhalmi Dániel munkája, a Szibériai csapda hallatlan ala-pos kutatómunka eredménye. Az író utószavában így nyilat-kozik: „Vegyítettem a fikciót és a forrásokban elérhető történeti tényanyagot. Meg kell jegyezni, hogy Rákosi Mátyás és az ÁVH elsősorban látványosan kira-katperekre törekedett. Ehhez »bűnösökre« és beismerő val-lomásokra volt szükség. Ami a cselekményt illeti, Csonka személyében ezt meg is kapták. A többi áldozat olcsó és haté-kony eltüntetése talán eltér a »bevett gyakorlattól«, de ennyi írói szabadság bizonyára meg-engedhető.

Csonka persze tudta, hogy senki nem tarthat ki örökké. Elvégre néhány éve még az ő kezében volt a gumibot, és általában még a legedzettebb katonák is vallottak, mert a mindennapos kínzások kiszív-ták az erejüket. Csak akkor sírt, amikor úgy érezte, egye-dül lehet az érzéseivel. Ekkor értette meg, hogy a rendszer a saját gyermekeit is felfalja. Bárkiből lehet ellenség. Ez az örökös bizonytalanság műkö-deti a rendszert.

A kommunizmus feke-te könyve becslések és levéltári kutatások alapján világszerte körülbelül 100 millióra teszi a kommunizmus áldozatainak számát.

Bárhogy is történt, úgy érezte, három egykori társa biztosan nem árulhatta el. Túl sok ember halála száradt a lelkén. És mit ért végül az a sok áldozat: nem égvilágon semmit! Amikor az ezen járt az agya, akkor gondo-latai mindig Edithez (a felesége) tértek vissza.”

Csonka számára a leghihe-telenebb ráébredése annak, amit az utolsó napok egyre nagyobb izgalmai között pró-bált megfejtetni. Ki az a személy, aki rá kémkedik, aki jelentése-ket ad róla az ÁVH-nak. Több napi vallatás és kínzások után a cella csendjében ébred a legváratlanabb felismerésre. A felesége volt, aki hosszú ideje és minden igazat nélkülöző titkos jelentéseket küldött az ÁVH-s főnökeinek. Ez Csonkát az alkoholizmusba, az örületbe kergette: ezért mészárolta le egykori társait.

Cserhalmi Dániel, a regény szerzője. FOTÓ FORRÁSA: AVHREGENYEK.HU